

Oponentský posudek na rigorózní práci

Autor: Mgr. Vlasta Zajícová

Konzultant: Doc. PhDr. Miloslav Uličný

Oponent: PhDr. Anežka Charvátová

Předloženo na Ústavu translatologie FFUK

Titul: *Vinné sklepy* Vicenta Blaca Ibáñeze ve dvou českých překladech

Kolegyně Zajícová předložila velmi vyzrálou práci napsanou kultivovaným jazykem, jež obsahuje množství zajímavých informací o analyzovaném autorovi i podnětů k zamyšlení či diskusi o dobově podmíněném přístupu k překládání do češtiny.

Po úvodním nástinu cílů a metod práce Zajícová v obsáhlé, více než třicetistránkové druhé kapitole podrobně mapuje život, dílo a názory španělského autora Blasca Ibáñeze, srovnává ho s jeho současníky z Generace 98, kteří vyznávali zcela jiné estetické koncepce, zamýšlí se nad příčinami Ibáñezovy popularity ve Španělsku a ještě více v cizině včetně nově vzniklého Československa. Je třeba ocenit pečlivost zpracování a vyčerpávající podrobnost faktů. V této obsahově bohaté kapitole mi jen trochu chybí zdůvodnění, proč si Zajícová vybrala k rozboru právě překlady románu tohoto autora, který se dnes už příliš nečte a jehož ideová náplň, vyhovující 50. létům v Československu, dnes silně zastarala. Navíc analyzovanými překlady a jejich srovnáním s originálem se už zabývala diplomová práce z roku 1981, uvedená v bibliografii. Předpokládám, že neexistuje jiný španělský autor přelomu 19. a 20. století, dříve i dnes tak hojně překládaný, na němž by se dal doložit vývoj pojetí překladu u nás od 20. let přes 50. léta až třeba do let 90.

Po biografii Blasca Ibáñeze Zajícová charakterizuje jeho dílo a podrobně významově, stylisticky, jazykově i ideově rozebírá román *Vinné sklepy*, jehož dvěma překlady (Veithovým z r. 1927 a Cibulovým z r. 1956) se bude zabývat ve stěžejní části práce. Předtím ještě v kapitole cenné pro historii překladu seznamuje čtenáře s biografií i bibliografií obou překladatelů.

Jádro práce, translatologická analýza originálu a obou překladů, vychází z přehledně členěné a formulované metody španělské teoretičky Rosario Garcíi Lópezové, jejíž terminologii si Zajícová sama velmi zdařile převedla do češtiny. Je chvályhodné, že se neomezuje na srovnání Veithova překladu z r. 1927 s Cibulovým z r. 1956, ale zasazuje jejich stylistické a lexikální prostředky do širšího dobového kontextu. Tak při hodnocení lexikálních a stylistických prostředků Veithova nepříliš zdařilého překladu, plného významových chyb a nerespektujícího stylistické prostředky autora, dochází mimo jiné srovnáním s tvorbou jiných

soudobých překladatelů (Kosterky, Pikharta, Novákové) i českých autorů (K. M. Čapka Choda) k názoru, že Veithův překlad působil zastarale již v době svého vzniku. Toto kontextové srovnání 20. let je zajímavé a cenné, škoda že podobně nekonfrontuje s ~~Chalupovým~~ ^{Cibulovým} zněním *Vinných sklepů* jiné překlady 50. let (třeba zrovna Běličovy). Velmi zajímavé by bylo též porovnání jejich stylistických prostředků s nejnovějšími českými překlady současníků Blasca Ibáñeze, mám na mysli zejména nedávný Hodouškův převod Clarínovy *Regentky*. To už by však přesahovalo vymezené téma práce, je to spíš takový návrh pro další případné prohlubování tématu v budoucnu.

Zajícová si všímá nejen překladatelských řešení při hledání adekvátního významu a stylistické roviny, ale i poznámkového aparátu, doslovu, informací o autorovi a knize na obálce. I v této oblasti totiž dochází k výraznému posunu, dříve se např. dávala přednost poznámkám pod čarou, v nakladatelství SNKLHU a pozdějším Odeonu se vysvětlivky obvykle dávaly na konec knihy s odkazy k příslušným stránkám, jak to vidíme u Cibuly; tak se zpravidla řeší problém s neznámými reáliemi i dnes, pokud se vysvětlivky nevloží prostě do textu. Možná by v této souvislosti stála za zmínku i případná redakční práce a posuny či změny v jejím pojetí – uvádí-li se v tiráži knihy odpovědný redaktor, zkusit se zamyslet, jaký byl asi jeho přínos nebo zda kniha žádnou výraznější redakční úpravou neprošla. To sice přesahuje translatologickou analýzu jako takovou, ale v dějinách překladu by se k možným (či citelně chybějícím) zásahům odborného redaktora asi mělo přihlídnout, v bibliografii českých překladů bych dokonce navrhla uvádět i jméno odpovědného redaktora, pokud je uvedeno. Z analýzy Zajícové vyplývá, že Veithův překlad byl nejen podmíněný dobovými neznalostmi reálií i jazyka a autorovou právníčkou profesí, ale i trochu odbytý, spíchnutý horkou jehlou (jak svědčí „zbytečné chyby“, např. nepozornosti při převodu číslovek), *nezredigovaný*. Kdežto Cibulův překlad zřejmě někdo revidoval a nabízí se otázka, nebyl-li to přímo hispanista Bělič, který sám také překládal a tuto knihu opatřil doslovem. Vývoj překládání od Veitha k Cibulovi pak nabízí i paralelu se současnou dobou, kdy kromě kvalitních překladů vzniká mnoho odbytých polotovarů, kterým chybí odborná lingvistická erudice překladatele i kvalifikovaná redakce.

Celkově je práce velmi kvalitní, metodologicky a logicky jasná, teoreticky dostatečně podepřená. Na několika místech bych se odvážila s autorkou práce polemizovat, jde však o dílčí drobnosti či věc názoru. Tak například na str. 92 (a znovu 124) nesouhlasím s názorem (který považuji za překonaný), že v češtině je „neúnosně dlouhá souvětí vhodné rozdělit“; domnívám se, že dnes v moderním překladatelství převládá snaha co nejvěrněji zachovat členění na věty, odstavce a kapitoly, jak je má originál, neboť čeština je dostatečně bohatý

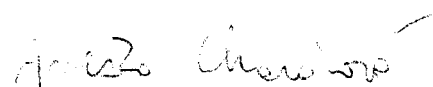
jazyk na to, aby dlouhá souvětí vyjádřila, a právě délka (či krátkost) vět bývá výrazným stylistickým příznakem autora (školským příkladem je Hemingway versus García Márquez; zůstal by magický realismus takovým, kdyby se dělila dlouhá souvětí?). Některá Cibulova kritizovaná řešení rozvolněného, souřadného převodu přechodníkových či infinitivních vazeb (např. na str. 125) mi připadají naopak vhodná, přemíra závislých vět v souvětí češtinu příliš zatěžuje (nesmí ovšem samozřejmě docházet k významovému posunu, jak Zajícová oprávněně kritizuje). I některé lexikální Cibulovy nápady se mi líbí víc než návrhy Zajícové (či Veithovo řešení) – např. převod výrazu *amigotes* jako *kumpáni* (na str. 126) mi sedí více než *příteličkové*. Ve významových nuancích je každý překlad hodně osobní a asi se málokdy sejdou dva lidé, kteří by měli stejný názor (tedy pokud něco není vyloženě chyba). Navíc při podrobné analýze a srovnání slovo od slova jakéhokoli knižně vydaného překladu se dají vyšťourat drobné či větší významové nepřesnosti – některé způsobené nepozorností, jiné únavou, ale další záměrné, odpovídající překladatelovu celkovému pojetí díla, uměleckému záměru. I v pracovních překladech Zajícové by se tak daly najít nepřesnosti, např. v citátu z Azorína na str. 35 odpovídá španělskému *sinceridad* české *pravda*, když by se přitom dal klidně použít přesnější překlad *upřímnost*. To však uvádím jen zcela na okraj.

Za velmi podstatnou považuji pasáž o překládání polopřímé řeči (str. 94 a dál), což je jedno z častých úskalí překladů ze španělštiny, kde chybují začátečníci a někdy i renomovaní překladatelé – a je to jeden z důvodů, proč překladateli nestačí být výborný český stylist a s dostatečnou jazykovou kompetencí a mít tvůrčí nápady, ale měl by mít i dostatečnou lingvistickou průpravu.

Po jazykové a formální stránce nemám k práci V. Zajícové žádné výtky, její čeština je bohatá, nepoužívá floskule, neopakuje se. Ve španělských citátech a na několika místech ke konci práce jsem našla několik zcela drobných překlepů. Diskutovat by se dalo o tom, zda by nebylo vhodnější používat při skloňování španělských jmen Blasco nebo Francisco v 7. pádě *k*, tedy s Blaskem, Franciskem, nikoli Blascem (str. 37) nebo Franciscem (str. 31). Slovo *výjimečně* má podle pravidel dlouhé *y*, nikoli *i* (výjimečně, str. 96). Třetí osoba plurálu sloves jako vycházet, odcházet apod. musí mít koncovku *-ejí* (romány vycházejí, nikoli vychází, str. 65 apod.).

Práce Vlasty Zajícové splňuje požadavky kladené na rigorózní práci a rozhodně ji
DOPORUČUJI K OBHAJOBĚ.

Praha, 29. října 2009

PhDr. Anežka Charvátová